

סימולציה במחזור למידה

תפיסת ההכשרה והפיתוח המקצועי בחוג לפדגוגיה ולמידת מורים, בבית הספר לחינוך, באוניברסיטת בן גוריון, מתבססת על ההנחה שמקצוע ההוראה הוא מקצוע מורכב מאוד: "עבודה מאוד קשה שנראית קלה" (Labaree, 2000). המורה¹ צריכה לנהל אינטראקציות מרובות בכיתה ומחוצה לה, להתייחס למגוון מטרות (לעיתים סותרות), להגיב לסיטואציות מורכבות ובלתי צפויות, ולהתמודד עם מצבים קונפליקטואליים ודילמות רבות (Horn & Little, 2010). האופן שבו מורה פועלת במצבים כאלה תלוי במידה רבה בהשקפה המקצועית שלה. השקפה מקצועית (Goodwin, 1994) היא האופן בו נשות מקצוע מתבוננות בהתרחשויות מקצועיות, מפרשות אותן, ומתייחסות אליהן (Sherin & van Es, 2009). ההשקפה המקצועית בהוראה כוללת, בין השאר, את היכולת לזהות מצבים מורכבים שדורשים התייחסות מיוחדת (רגישות), לבחון את הגורמים המעורבים ואת ההשלכות (פרשנות), להכיר מגוון דרכי התמודדות ותגובות (רפרטואר) ולשקול באופן מושכל את היתרונות והחסרונות של אפשרויות התגובה השונות (שקול דעת) (Lefstein & Snell, 2014). לאור אופייה האינטראקטיבי של ההוראה, השקפה מקצועית נשענת במידה רבה על היכולת לאמץ את נקודת המבט של האחר, ולשקלל נקודות מבט מרובות (ולעיתים סותרות) בפירוש, ניתוח והערכת מצבים (Warren, 2018). ההשקפה המקצועית, והיכולת לאמץ את נקודת המבט של האחר, מתפתחות במהלך הניסיון בעבודה ותוך כדי חשיבה ודיון עם עמיתות (Sherin & van Es, 2009). מרכז הסימולציות הוא בעל חשיבות קריטית לפיתוח ההשקפה המקצועית של מורות ויכולתן לאמץ את נקודת המבט של האחר, ממספר סיבות. ראשית, סימולציות מאפשרות לפרק את המורכבות של מעשה ההוראה, ולמקד את תשומת ליבן ברכיבים קריטיים. שנית, סימולציות מאפשרות לעקוף את ההשלכות המיידיות המאפיינות התנסות מעשית (על המורה ועל התלמידים), אשר מעודדות הישענות על דרכי פעולה אוטומטיות ומעכבות למידה ורפלקציה. לסיים, סימולציות מאפשרות תרגול חוזר המתאפיין בניסוי וטעייה ומשוב מידי, אשר מאפשרים למשתתפים להתעכב ולהעריך את נקודות המבט השונות של הנוכחים (De Conick et al., 2019; Heitzmann et al., 2019; Kaufman & Ireland, 2016). לכן, התנסות בסימולציות מייצרת מרחב למידה ייחודי להתנסות בזיהוי המורכבות של הסיטואציה החינוכית ובניתוח תגובות אפשרויות (בעיקר בהיבט של מיומנויות תקשורת), ובכך מפתחת את ההשקפה המקצועית של המשתתפות ואת יכולתן לאמץ את נקודת המבט של האחר. כדי לפתח את ההשקפה פתחנו מודל של סימולציה במחזור למידה המעמיק את הלמידה מהסימולציה בכלל ועל התבוננות בנקודת המבט של האחר, ונקודות המבט המרובות בפירוש, ניתוח והערכת מצבים בפרט.

מחזור הלמידה של הסימולציה כולל את המפגשים הבאים:

מפגשים בכיתת הלימוד, הכוללים:

- היכרות עם הכלי הסימולטיבי ותרומתו להוראה, וניתוח סימולציות בהתייחס לשאלות:
 - מי המעורבים בקונפליקט?
 - מהו הקונפליקט? (נסו להגדיר במשפט)
 - עבור כל אחד מהשותפים לקונפליקט:
 - מהו הרקע אתו הוא הגיע לקונפליקט: התייחסו לעובדות, רגשות, פרשנות ועוד
 - איך הוא פעל בקונפליקט?
 - מה היו שיקולי הדעת שלו בפעולות אלו?
 - איך הוא הגיב לפעולות של האחר בקונפליקט? מה היו שיקולי הדעת מאחורי התגובות?
 - מה (לדעתו) היה מסייע לו להתמודד עם הקונפליקט? / לפתור אותו?
 - מה הוא היה עושה אחרת בדיעבד?

¹ הדברים להלן כתובים בלשון נקבה שכן הן מהוות את הרוב המכריע בקרב אוכלוסייה זו.

- איתור קונפליקטים שהמורות נתקלות בהם במסגרת עבודתם, והתחלה של ניתוח שלהם על פי הקריטריונים לעיל. כל מורה מאתרת את הקונפליקט בו הוא נתקלה/הייתה עדה לו ומנתחת אותו.

ניתוח הקונפליקט בבית הספר במסגרת העבודה של המורים: ראיונות עם השותפים לקונפליקט ככל שניתן, וברגישות כאשר מעורבים בו תלמידות/ים והורים. כולל "ראיון עצמי" בקונפליקטים בהם המורה הייתה מעורבת. כל מורה מראיינת את השותפים לקונפליקט בו בחרה במסגרת שעות ההתנסות.

המשך מפגשים בכיתת הלימוד הכוללים:

היכרות עם אופן כתיבת התרחיש, הכירות עם מיומנויות התקשורת, וכתיבת תרחיש לקונפליקט אותו כל מורה ניתחה בשטח, בהתייחס לקריטריונים של כתיבת תרחיש:

- הגדרת הקונפליקט
 - נתוני פתיחה
 - רקע לשחקן
 - נקודת מפנה
 - אם ואז
- ועל בסיס העקרונות הבאים:
- לכל התנהגות יש סיבה (שיקול דעת), ויש לפרט אותה (על סמך הראיונות/השערות).
 - הרקע צריך להיות ספציפי לקונפליקט (ופחות רקע רחב).
 - אין לשלב דברים שאינם בשליטתנו (רקע משפחתי וכו')
 - חשוב "להיכנס" לנקודת המבט של אחר באופן אמפטי (רקע לשחקן).
 - יש לתת מענה קונקרטי לקונפליקט, ואם רלוונטי לאזכר טווח ארוך.
 - הפתרון לא יכול להיות מניעה של הקונפליקט (היערכות מראש אחרת).
 - בלי שיפוטיות – תכונות אופי וכו'. אפשר לציין עובדות. למשל, במקום: "יש לו בעיות הבנה", לכתוב: "מתקשה בלימודים".
 - כשמציגים קונפליקט שמעורבים בו ואי אפשר לראיין את הצד השני, כדאי להיעזר בנקודת מבט חיצונית.

מפגשים במרכז הסימולציות: סדנה סימולציה כאשר כל מורה מתנסה בתרחיש אותו כתבה. בסדנה מתנסות המורות בסימולציה מול שחקן הפועל על פי התרחיש שנכתב לו, ניתוח הסימולציה על בסיס וידיאו שצולם בזמן אמת בקבוצות העמיתים ובלווי מנחה מקצועית, ומשוב שחקן בעקבות הסימולציה.

מפגשים בכיתת הלימוד הכוללים: תיקון התרחיש והסימולציה על בסיס ההתנסות בתהליך - כל מורה את שלה. הצגה ודיון על התיקון במליאה, תוך נימוק שיקולי הדעת, ההצדקות והחלופות שהובאו לתיקון/ שיפור האירוע. (מבוסס על תאוריית הלמידה בלולאה הכפולה, המזהה ומבינה את הנסיבות ואשר קוראת לפעולה כדי לתקן את הבעיה (Argyris, 1977)).

ביבליוגרפיה

- De Coninck, K., Valcke, M., Ophalvens, I., & Vanderlinde, R. (2019). Bridging the theory-practice gap in teacher education: The design and construction of simulation-based learning environments. In *Kohärenz in der Lehrerbildung* (pp. 263-280). Springer VS, Wiesbaden.
- Labaree, D. F. (2000). On the nature of teaching and teacher education: Difficult practices that look easy. *Journal of Teacher Education*, 51(3), 228-233.
- Lefstein, A., & Snell, J. (2014). *Better than best practice: Developing teaching and learning through dialogue*. London, England: Routledge.
- Sherin, M. G. & van Es, E. A. (2009). Effects of Video Club participation on teachers' professional vision. *Journal of Teacher Education*, 60(1), 20-37.
- Stürmer, K., Könings, K. D., & Seidel, T. (2013). Declarative knowledge and professional vision in teacher education: Effect of courses in teaching and learning. *British Journal of Educational Psychology*, 83(3), 467-483.
- Warren, C. A. (2018). Empathy, teacher dispositions, and preparation for culturally responsive pedagogy. *Journal of Teacher Education*, 69(2), 169-183.